

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ مِنْهُ
ذِكْرًا (83) إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ
شَيْءٍ سَبَبًا (84) فَاتَّبَعَ سَبَبًا (85) حَتَّى إِذَا بَلَغَ
مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَ
وَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَ
إِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا (86) قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ
فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكَرًا
(87) وَ أَمَّا مَنْ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ
الْحُسْنَىٰ وَ سَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا (88) ثُمَّ أَتْبَعَ
سَبَبًا (89) حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا
تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا (90)
كَذَلِكَ وَ قَدْ أَحْطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا (91) ثُمَّ أَتْبَعَ

سَبَبًا (92) حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ
دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا (93) قَالُوا يَا
ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَ مَاْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي
الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا
وَ بَيْنَهُمْ سَدًّا (94) قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ
فَاعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَ بَيْنَهُمْ رَدْمًا (95)
أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّى إِذَا سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ
قَالَ انْفُخُوا حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ
عَلَيْهِ قِطْرًا (96) فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَ مَا
اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا (97) قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا
جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَ كَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا
(98) وَ تَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَ

نُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا (99) وَ عَرَضْنَا
 جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا (100) الَّذِينَ كَانَتْ
 أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَ كَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ
 سَمْعًا (101)

They ask thee concerning Zul-qarnain. Say, "I will rehearse to you something of his story." Verily We established his power on earth, and We gave him the ways and the means to all ends. One (such) way he followed, until, when he reached the setting of the sun, he found it set in a spring of murky water: near it he found a people: We said: "O Zul-qarnain! (thou hast authority,) either to punish them, or to treat them with kindness." He said: "Whoever doth wrong, him shall we punish; then shall he be sent back to his Lord; and He will punish him with a punishment unheard-of (before). "But whoever believes, and works righteousness,- he shall have a goodly reward, and easy will be his task as We order it by Our command." Then followed he (another) way, until, when he came to the rising of the sun, he found it rising on a people for whom We had provided no covering protection against the sun. (He left them) as they were: We completely understood what was before him. Then followed he (another) way, until, when he reached (a tract) between two mountains, he found, beneath them, a people who scarcely understood a word. They said: "O Zul-qarnain! The Gog and Magog (people) do great mischief on earth: shall we then render thee tribute in order

that thou mightest erect a barrier between us and them? He said: "(The power) in which my Lord has established me is better (than tribute): Help me therefore with strength (and labour): I will erect a strong barrier between you and them: "Bring me blocks of iron." At length, when he had filled up the space between the two steep mountain-sides, He said, "Blow (with your bellows)" then, when he had made it (red) as fire, he said: "Bring me, that I may pour over it, molten lead." Thus were they made powerless to scale it or to dig through it. He said: "This is a mercy from my Lord: but when the promise of my Lord comes to pass, He will make it into dust; and the promise of my Lord is true." On that day We shall leave them to surge like waves on one another: the trumpet will be blown, and We shall collect them all together. And We shall present hell that day for unbelievers to see, all spread out,- (unbelievers) whose eyes had been under a veil from remembrance of Me, and who had been unable even to hear.

اور اے نبی، یہ لوگ تم سے ذوالقرنین کے بارے میں پوچھتے ہیں۔ ان سے کہو،
میں اس کا کچھ حال تم کو سناتا ہوں۔ ہم نے اس کو زمین میں اقتدار عطا کر رکھا تھا
اور اسے ہر قسم کے اسباب و وسائل بخشے تھے۔ اس نے (پہلے مغرب کی طرف
ایک مہم کا) سرو سامان کیا۔ حتیٰ کہ جب وہ غروب آفتاب کی حد تک پہنچ گیا تو اس
نے سورج کو ایک کالے پانی میں ڈوبتے دیکھا اور وہاں اُسے ایک قوم ملی۔ ہم نے
کہا، "اے ذوالقرنین، تجھے یہ قدرت بھی حاصل ہے کہ ان کو تکلیف پہنچائے
اور یہ بھی کہ ان کے ساتھ نیک رویہ اختیار کرے۔ اس نے کہا، "جو ان میں سے

ظلم کرے گا ہم اس کو سزا دیں گے، پھر وہ اپنے رب کی طرف پلٹایا جائے گا اور وہ اسے اور زیادہ سخت عذاب دے گا۔ اور جو ان میں سے ایمان لائے گا اور نیک عمل کرے گا، اُس کے لیے اچھی جزا ہے اور ہم اس کو نرم احکام دیں گے۔" پھر اُس نے (ایک دوسری مہم کی) تیاری کی۔ یہاں تک کہ طلوعِ آفتاب کی حد تک جا پہنچا۔ وہاں اس نے دیکھا کہ سورج ایک ایسی قوم پر طلوع ہو رہا ہے جس کے لیے دُھوپ سے بچنے کا کوئی سامان ہم نے نہیں کیا ہے۔ یہ حال تھا اُن کا، اور ذوالقرنین کے پاس جو کچھ تھا اُسے ہم جانتے تھے۔ پھر اس نے (ایک اور مہم کا) سامان کیا۔ یہاں تک کہ جب دو پہاڑوں کے درمیان پہنچا تو اسے ان کے پاس ایک قوم ملی جو مشکل ہی سے کوئی بات سمجھتی تھی۔ اُن لوگوں نے کہا کہ "اے ذوالقرنین، یا جوج اور ماجوج اس سرزمین میں فساد پھیلاتے ہیں تو کیا ہم تجھے کوئی ٹیکس اس کام کے لیے دیں کہ تو ہمارے اور ان کے درمیان ایک بند تعمیر کر دے؟" اس نے کہا "جو کچھ میرے رب نے مجھے دے رکھا ہے وہ بہت ہے۔ تم بس محنت سے میری مدد کرو، میں تمہارے اور ان کے درمیان بند بنائے دیتا ہوں۔ مجھے لوہے کی چادریں لادو۔" آخر جب دونوں پہاڑوں کے درمیانی خلا کو

اس نے پاٹ دیا تو لوگوں سے کہا کہ اب آگ دہکاؤ حتیٰ کہ جب (یہ آہنی دیوار)
 بالکل آگ کی طرح سُرخ کر دی تو اس نے کہا "لاؤ، اب میں اس پر پگھلا ہوا تانبا
 انڈیلوں گا۔ (یہ بند ایسا تھا کہ) یا جوج و ما جوج اس پر چڑھ کر بھی نہ آسکتے تھے اور
 اس میں نقب لگانا ان کے لیے اور بھی مشکل تھا۔ ذوالقرنین نے کہا "یہ میرے
 رب کی رحمت ہے مگر جب میرے رب کے وعدے کا وقت آئے گا تو وہ اس کو
 پیوند خاک کر دے گا، اور میرے رب کا وعدہ برحق ہے۔" اور اُس روز ہم
 لوگوں کو چھوڑ دیں گے کہ (سمندر کی موجوں کی طرح) ایک دوسرے سے گتھم
 گتھا ہوں اور صُور پھُونکا جائے گا اور ہم سب انسانوں کو ایک ساتھ جمع کریں
 گے۔ اور وہ دن ہو گا جب ہم جہنم کو کافروں کے سامنے لائیں گے، اُن کافروں
 کے سامنے جو میری نصیحت کی طرف سے اندھے بنے ہوئے تھے اور کچھ سننے
 کے لیے تیار ہی نہ تھے۔

और ऐ नबी, ये लोग तुमसे जुल-करनैन के बारे में पूछते हैं | इनसे
 कहो, मैं उसका कुछ हाल तुमको सुनता हूँ | हमने उसको ज़मीन में
 इक़तिदार अता कर रखा था और उसे हर किस्म के असबाब व
 वसाइल बख़्शे थे | उसने (पहले मगरिब की तरफ़ एक मुहिम का)
 सरो-सामान किया | हता कि जब वह गुरु बे-आफ़ताब की हद तक

~~~~~

पहुँच गया तो उसने सूरज को एक काले पानी में डूबते देखा और वहाँ उसे एक क्रौम मिली | हमने कहा, “ऐ जुल-करनैन, तुझे यह मक़दिरत भी हासिल है कि उनको तकलीफ़ पहुँचाए और यह भी कि उनके साथ नेक रवैया इख़तियार करे |” उसने कहा, “जो उनमें से जुल्म करेगा हम उसको सज़ा देंगे, फिर वह अपने रब की तरफ़ पलटाया जाएगा और वह उसे और ज़्यादा सख़्त अज़ाब देगा | और जो उनमें से ईमान लाएगा, और नेक अमल करेगा, उसके लिए अच्छी जज़ा है और हम उसको नर्म अहकाम देंगे |” फिर उसने (एक दूसरी मुहिम की) तैयारी की यहाँ तक कि तुलूए-आफ़ताब की हद तक पहुँचा | वहाँ उसने देखा कि सूरज एक ऐसी क्रौम पर तुलूअ हो रहा है जिसके लिए धूप से बचने का कोई सामान हमने नहीं किया है | यह हाल था उनका, और जुल-करनैन के पास जो कुछ था उसे हम जानते थे | फिर उसने (एक और मुहिम का) सामान किया यहाँ तक कि जब दो पहाड़ों के दरमियान पहुँचा तो उसे उनके पास एक क्रौम मिली जो मुशकिल ही से कोई बात समझती थी | उन लोगों ने कहा, “ऐ जुल-करनैन, याजूज और माजूज इस सरज़मीन में फ़साद फैलाते हैं, तो क्या हम तुझे कोई टैक्स इस काम के लिए दें कि तू हमारे और उनके दरमियान एक बन्द तामीर कर दें?” उसने कहा, “जो कुछ मेरे रब ने मुझे दे रखा है वह बहुत है | तुम बस मेहनत से मेरी मदद करो, मैं तुम्हारे और उनके दरमियान बन्द बनाए देता हूँ | मुझे लोहे की चादरों ला दो |” आख़िरकार दोनों पहाड़ों के दरमियानी ख़ला को उसने पाट दिया तो लोगों से कहा कि अब आग़ दहकाओ | हता कि जब (यह आहनी दीवार) बिल्कुल आग़ की तरह सुर्ख़ कर दी तो उसने कहा, “लाओ, अब

~~~~~

में इसपर पिघला हुआ ताँबा उँडेलूँगा ।” (यह बन्द ऐसा था कि) याजूज व माजूज इसपर चढ़कर भी न आ सकते थे और इसमें नक्बलगाना उनके लिए और भी मुश्किल था । जुल-करनैन ने कहा, “यह मेरे रब की रहमत है । मगर जब मेरे रब के वादे का वक़्त आएगा तो वह इसको पैवन्दे-खाक कर देगा, और मेरे रब का वादा बरहक़ है ।” और उस रोज़ हम लोगों को छोड़ देंगे कि (समुन्दर की मौजों की तरह) एक-दूसरे से गुत्थम-गुत्था हों और सूर फूँका जाएगा और हम सब इनसानों को एक साथ जमा करेंगे । और वह दिन होगा जब हम जहन्नम को काफ़िरों के सामने लाएँगे, उन काफ़िरों के सामने जो मेरी नसीहत की तरफ़ से अंधे बने हुए थे और कुछ सुनने के लिए तैयार ही न थे ।